

de Apostelen de
scheidden. Zoo
Petrus op gelijke
s van heidensche
hij verkondigde,
e in de gevan-
krondigd heeft"

behooren wel in
el opgeteekend
des Hellen
lat wij er uit op-
het menscheijk
kun geest, gelijk
st. opteekenen de
emat waarschu-
n evengend als
n den kloeken
ocriefe boeken
net de overige
nen, evengend
en moed heb-
meening alsof
atief getag zou-
niet meer dan
; als zoedag
s in de Schrift

ijfster zoo het
woord aantast
raar dat woord
opvatting van
de Apostelen
d', maar zelfs
uitgesproken,
zoo zegt ze,
n zijn tijt,
n schikte naar
u vervolgte ze:
van zijn tijd,
en blijft niet-
(blz. 52). En
kind van zijn
postel Paulus

voort in onze
iere een goed-
zelfs door een
aanbevolen,
moeten waar-
die van dit
alleen, dat de
voort van de
is uit de aan-
klijk blijkt, lijn-
duidelijke uit-
haar leiding
worden, maar
wing van de
n het gezag,
or ons heeft,
geheel onder-
bevatting opvatting
ingelooft.
at als hoofd-
zal worden
ing te geven
eten en dan
lit standpunt
a onze joden
den te geven-
ang van de
Gods zullen
as het eerste
niet om een
le Kerk, maar
gste en abso-
erzag van het
art, dat de
en dat wat
opgeteekend
alden, even-
der aarts-
e wijze het
dat hier met
oet geprotes-
telijke leiding
vertrouwen,
tr wezen.

dat Mej. H.
Kuyper, die
g aan dit
zich na het
hanna Bree-

zag van het
is voor ons

32.

teft in twee
gegeven, die
Stadten bij
uitgekomen
war invloed
orlog heeft
f meer be-
den den Li-
het eerste
titel draagt
nagegaan
u heeft op
of het Ker-
leel, welke
ngelaten en
sche Kerk.
studie, die
veel omvat-
odanig een
kennis van
log, zooals
en, en deze
om vrede
rede heeft
e schrijver
goed, dat
nst, gelijk
en meer
chenk van

oe de Kerk
het gebed
nchen, en
den lang
als, wan-
danvoor
aagt deze

studie dan ook een zeer actueel karakter, nu de schrikkelijkste en meest moordende krijg onder de menschen is uitgebroken. In het gebied om den vrede voelen we als Christenen ons één, bij alle scheidsmuren, die tuschen de Kerken zijn opgetrokken. Maar tegelijk blijkt ook uit deze interessante studie, hoe deze gebodstemming bij den Protestant toch een geheel ander karakter draagt dan bij den Roomsche. Reeds het eigenaardige feit, dat van de tien zoogenaamde oorlogsteenen, die de schrijver behandelt, slechts twee in verband staan met Christus en zes met de maagd Maria, die de »Koningin des Vredes» wordt genoemd, wijst hier het verschil aan. Leerrijk is dit geschrift dan ook in zoover voor den Protestant, als juist uit de hier meegedeelde geboden en hymnen der Roomsche Kerk zoo duidelijk blijkt, hoe juist de klacht is van de Reformators, dat in de Roomsche Kerk feitelijk Maria verheven wordt ten koste van haar Zoon. »Verdedig ons voor 't aangezicht van uw Zoon in 't scheids-gerecht, bemiddelend kalm en krachtig," zoo luidt, om slechts één voorbeeld aan te halen, één dezer geboden. (Deel I blz. 56.)

Dr. H. H. K.

Kootwijkstra Scholen

In hartelijken dank ontvangen van den heer L. J. Schalkamp te Klundert, gevonden in de collectie Geref. Kerk, f. 5.
Dringend verzoeken wij onze scholen toch niet te vergeen. Zonder krachtigen steun kunnen wij niet langer in al de behoeften voorzien.
Ds. J. H. HOUTZAGERS, Voorzitter.

Reestafel.

P. KEUNING. KINDEREN IN VERSTAND EN IN BOOSHEID. Van menschen uit het Groningerland. Te Rijswijk (Z.-H.) bij H. J. Spruyt 1917.

In dit boek van 269 bladzijden zijn tien dorpsverhalen gebundeld. Zij vormen in zoover 'n eenheid, dat in alle tien de plaats der handeling het dorp OLDENCATE is, hetwelk twee uur graaf van de stad GRONINGEN ligt.
Let men nu op den ondertitel, dan bedoelt de schrijver blijkbaar met zijn verhalen van die OLDENCATERS, van die »menschen uit het Groningerland", die platlandbevolking der provincie GRONINGEN te typen; in de haar kenmerkende eigenaardigheid te teekenen.
Dat nu is, uit ethnologisch oogpunt, een lang niet onoverdruidelijke onderneming en een boek als dit kan tot haar welzijn bijdragen.
Laat mij nu maar terstond zeggen, dat ook dit boek metterdaad de platlandbevolking van GRONINGEN wel aardig typeert, alleen maar niet zoo als de hoofdtitel zou doen vermoeden.
Jammer, dood-jammer dat de heer P. KEUNING, toen hij zijn tien verhalen af had en 'n titel zocht, op de onzalige gedachte is gekomen van dat »Kinderen in verstand en in boosheid".
Het was overbodig.
»Van menschen uit het Groningerland" ware voldoende geweest.
Doch dat klinkt zoo niet!
En zeker, »kinderen in verstand en in boosheid," het klinkt.
»Beetje bijbelsch zelfs, want op den klank af, herinnert het aan PAULUS woord uit I Cor. 14: 20: broeders, wordt geen kinderen in het verstand, maar zij kinderen in de boosheid en in verstand in het verstand volwassen.
Maar daar heb je het nu met die klinkende, zelfs bijbelsch klinkende titels.
Want dat »kinderen in verstand en in boosheid" klinkt wel als 'n klok, doch als 'n klok die van slag is en daardoor 'n menschen in de war brengt.
De gedachte toch, die deze hoofdtitel, in verband met den onder titel, den argeloozen lezer aanbiedt, is, dat de Groninger platlandbevolking zich zou kenmerken door achterlijkheid zoo in verstand- als in zedelijke ontwikkeling, en men hun verkeerd-handelen dan ook niet aan boosaardigheid maar aan onberadenheid moet toeschrijven.
Maar zijn daarmee nu die boeren en arbeiders en klein-burgers uit OLDENCATE getypeerd? Lijkt er niet naar.
Er loopen wel »kinderen in verstand en in boosheid" onder door, maar, mis me inzicht dat »geleerdheid" nog geen »verstandigheid" is en »boosaardigheid" ook niet »onberadenheid" kan gepaard gaan, krijgt men, na lezing van het boek, allerminst den indruk: »Zoo is de OLDENCATER, de Groninger platlandbevolker."

Tuch krijg je met dien hoofdtitel aanvankelijk dien indruk.
En dat is zoo dood-jammer want het kan je kijk op de menschen, die de auteur teekent, vertroebelen.
Om dit, bij wie het boek nog niet hebben gelezen te voorkomen en ik wensch het tal van lezers, — mensche ik bij dien ongelukkig hoofdtitel wat lang stil te moeten staan. In alle beschietendheid zou ik ook den heer KEUNING in overweging willen geven bij een tweeden druk, dien ik evengoed aan zijn boek te wenschen, den ondertitel maar tot hoofdtitel te maken.
VAN MENSCHEN UIT HET GRONINGERLAND is 'n boek, dat je voor je plezier leest, ook als je er over schrijven moet. Iets wat mij, in de vele jaren dat ik hier over boeken schrijf, niet altijd is overkomen. De auteur kent die OLDENCATERS of hoe het dorp en de dorpen van Groningerland waarvan hij hier de bewoonders teekent, dan ook heeten mogen.
Hij kent het natuurliefte waarin zij verkeerden; hun kleding en hun gezichten; het »shain" van de »dikke boeren" met het »shen-boes" of woonvertrek en het »achterdeel" waar de koeien staan, en de »sopre"; ook de huisje der arbeiders met de »shokkehut". Hij kent ook het dialect van die menschen, het »boers platen", en de psalmen, die zij daarin zingen en de liedjes, die de »slurje potjes" of de kleine kinderen daarin op SIET-MAARTEN zingen en de raadseljes, die zij er elkaar in opgeven. En in dat dialect laat hij ze hun taal spreken, en voor wie die taal niet kennen heeft hij, in de QUERBOLD met zijn JORDAAN, achter zijn boek een VERKLARING VAN WOORDEN EN UITDRUKKINGEN. Aardige uitdrukkingen zooals »veeruver joe maar wat" voor: »vroolijk je maar een beetje op".
Maar hij kent die menschen ook in hun innerlijk, in hun zielbeweging. En al dit zijn kennen is gevolg van zuiver, liefdevol en lang waarnemen. En het dit waarnemen legt hij dan voor zijn lezers vast, in woorden, die het heelmaal niet precies, maar wel precies doen uitkomen.

Zoo is al terstond die eerste vertelling van: HET TAMME MATTHIJS DIAKEN WAAR, als hij dien »runniger" op zomer-voormiddag onder de appelbomen in zijn hof teekent.
TAMME, dien de rijke boeren in den Kerkeraad, juist omdat hij zoo »rinnig" is, met het oog op de beoedeling, een zeer geschikt diaken vinden. Maar niet alleen de teekening van dien zomer-voormiddag, doch ook die van den innerlijken strijd tusschen TAMME'S »rinnigheid" en zueracht, is zoo echt. En als TAMME er dan achter komt, dat »ze hem op tal zelf hebben", omdat hij zoo »gieg is, hij zich daarover schaamt, maar doordat hij, hoe »beholdend" ook, toch een christen is, zoo voelt, »dat de boeze vijand in zijn hart moet overwonnen", — dan doet ook het eind der vertelling, en dat nog om een andere reden dan dat zij zielekundig echt is, weldadig aan.
TAMME zat op zijn plaats in de kerk.
Dominee kondigde het af.
»Tot diaken werd gekozen TAMME MATTHIJS".
Hij wist nu, dat hij, als diaken, zou trachten zijn boezemende te overwinnen in Gods kracht. God zou hem helpen, een goed diaken te zijn. De Kerkeraad had zich in TAMME leelijk vergist.

Het »beholdend" zijn of »niet gemakkelijk iets kunnen afaan", zoo staat in de Verklaring, is typeerend voor de »dikke boeren" van OLDENCATE.
Toch gaan niet al de tien vertellingen daarover. In de derde »ONS GYMNASIUM" gaat het over den boomdood van de boeren die haar zoonje dominee wil laten worden, wat dan op teleurstelling uitloopt, omdat MENKO niet hart en ziel boer is.
Dan is er ook de navante geschiedenis van OLLE SIET ZIEV HORSEK, en die andere van LANGS DONKERE WEGEN, waarin het gaat over »ongehuwd moedertje", dat na bitter lijden sterft, niet zonder bij God en menschen genade te hebben gevonden.
En de laatste: EEN AFSCHIED, waarin de bejaerde dominee van de »slurjekerk" te OLDENCATE aan een oud-studievriend beeldt: »Ketteren hebben we hier niet. Maar 't leven? Ik ben de dominee geweest van menschen, ruw en hard, en ik vrees dat hun leven er in de laatste jaren niet beter op geworden is. 't Is zoo moeilijk 't hart van die menschen te treffen. Ze zijn koud en ongevoelig, en ik weet, dat ik langen tijd ook koud en ongevoelig gepreekt heb. Dat beawaart mij, nu ik heenga".
Toen de Zondag kwam, hield Ds. VELDHUIS niet de preek die hij met zijn ouden studievriend had afgesproken.
Hij sprak als een vader tot zijn kinderen; voor 't laatst bracht hij ernstig en dringend, het eevangelie der genade, en meekend klonk het: »Laat u met God verzoeken".

»Maar, collega, dat was immers niet de preek, waaraan we samen zoo druk gewerkt hebben", zei later de oude studie-vriend. En het antwoord was: »Dat weet ik wel. Maar als mijn gemeente de roepstem van den Heiland maar gehoord heeft, dan heb ik mijn doel bereikt."

VAN MENSCHEN UIT HET GRONINGERLAND is een christelijk en ook een esthetisch boek. 'n Zeer gelukkige combinatie, die tegenwoordig wel niet hoog-zeldzaam, maar toch ook lang niet alledaagsch is bij de literaire producten, welke op onze boekenmarkt komen.
Men kan dit boek eenigzins vergelijken met UFFERS OOSTLORJEN. Al staat dit laatste door compositie en rielsoontleding ook hooger.
Dat de auteur de menschen uit Groningerland laat spreken zoo als ze spreken en zich daarbij ook van ruige uitdrukkingen bedienen, die 'n deugd-doend stadsmenschen ietwat vreemd aandoen, acht ik eer een verdienste dan een gebrek van dit boek. Mooi zijn die uitdrukkingen wel niet, maar ook het leelijke in de kunst is te rechtvaardigen. Dan, zij mogen al ruw zijn, de OLDENCATERS, wanneer echter die Ds. VELDHUIS bevestert, dat zij »ook koud en ongevoelig zijn", komt het mij toch voor, dat hij te veel generaliseert. Hetgeen ook KEUNING van ze vertelt wijst er op, dat zij lang niet voor indrukken onvatbaar zijn, maar dat het niet leders werk is het hart van zoo'n OLDENCATER te treffen.

G.

Uit de Pers.

In de Rotterdamse Kerkehoel wijst Dr. A. Kuyper Jr. er op, hoe de overvaardigheid van onze vijf kerken ook buitenaaf waardering vindt:
Verleden week schreven we een artikel over de Vrije Kerken, om de aandacht er op te vestigen dat het beginsel der vrije kerken in de toepassing niet onoplosbaarlijk lek, zelfs niet in den nood der tijden.
Frankrijk eerst en Rusland nu hebben een duidelijke voorbeeld gegeven wat de kerk, die leeft niet de staatskas, te wachten staat zoodra de staat een vijandige houding tegen de kerk aanneemt en dan alle uitgaven voor kerkelijke doeleinden plotseling inhoudt.
Wij wesen daarbij op de mogelijkheid, die binnen afzienbaren tijd wel eens werkelijkheid kan worden, dat in ons Vaderland een radical-socialistisch Cabinet optreedt, en stelden de vraag: wat zal er dan van de Hervormde Kerk worden?
De Gereformeerde kerken hebben, omdat zij vrij zijn en geleerd hebben het kerkelijk leven uit eigen middelen te bekostigen, juist wat dat aangest doodganget toekomst niet denken in te zien.
De schrijver van het kerknieuws in de Nieuwe Gaf dezer dagen een artikel ten beste, dat zijdelings ons onderwerp raakt en ook wees op het voortrecht van de vrije kerken in verband met allerlei omstandigheden.
Het was een eigenaardig artikel over »kerkelijke potrocht" naar auleiding van een schrijven van Ds. Doornbos tegen het kapitaliseeren van gelden voor kerkelijke doeleinden gegeven. De schrijver heeft bezwaar tegen kerkelijke fondsen waaruit voortdurend het kerkelijk leven of inrichtingen van kerkelijken aard, als weeshuizen en huizen voor ouderen van dagen, bekostigt moeten worden. Hij is van oordeel dat dergelijke uitgaven betaald moeten worden niet uit renten van vroeger gegeven gelden, maar door de blijvende overvaardigheid. Hij vestigt er de aandacht op, dat het juist uit de voortdurende overvaardigheid blijken moet of een inrichting of stichting nog gewensch is en of er geuoegzame sympathie voor is. De toestand kan veranderen en de omstandigheden kunnen zich wijgen. Er zijn op tal van plaatsen stichtingen die kunstmatig in het leven gehouden worden, waaraan niet de minste behoefte meer is, allen omdat daar is de onaanstaansbaarheid van het bezit in de doode hand.
Er ligt in het betoog, van dezen schrijver een clement van waarheid. Voor allen Christelijken arbeid moet de hand overvaardig blijven. En nu die overvaardigheid moet blijken het noodige en het gewenschte van de zaak waarvoor geofferd wordt. Maar te ver gaat hij die daarom van het vermaken van een erfsiting of legaat niet wil weten. Daar zijn altoos inrichtingen en stichtingen van blijvende betekenis, en aan de oprichting en instandhouding daarvan mogen voorgeslacht en nageslacht samen meewerken.

Namens den Kerkeraad:
A. SINDERS, h. t. scriba.

H. I. Ambacht, 16 April 1918.

Particuliere Synode Overijsel.

Niet 5, maar Woensdag 12 Juni a.s. worden de Kerken in Overijsel bijeengevoeren in Particuliere Synode te Almelo.

betrekking tot de Hervormde Kerk dat we als citaat bijbrengen:
Daar is een richtingstrijd tóó hatelijk en fel, dat men van weerszijden uitengaand de onge-lijksaartige bestanddeelen raadsaam acht. Doch dit uiteengaan zal tevens »boedelscheiding" moeten zijn. En »boedelscheiding" is onmogelijk. De staat, die de reuvenen uitkeert van de oudtijds door haar genaate kerkgoederen, kent geen richtingen; de stichters der pastoraal hebben geen richtingen gekend, noch de schenkers van legaten en erfsittingen. Zoodat de Staamsche tweeling geleed is voort te blijven sukkelen in de gemeenschappelijke huid van het kapitaal.
Niets houdt zooder de natuurlijke ontwikkeling van het kerkelijk leven tegen, dan deze potmacht. De natuurlijke maatstaf van het geestelijk goed in stofteelijken vorm is de overvaardigheid. Heeft een geestelijke beweging recht van bestaan dan worden haar de stofteelike middelen mogelijk gemaakt door de rechtstreeksche gift. Wie een bedrag teekent ten bate van predikants-tractementen bewijst daarmee, dat hij gevoot voor den predikant van heden. Op den predikant toekeert heeft hij niet de minste betrekking.
»Werkte men in de kerkelijke wereld uitsluitend met rechtstreeksche bijdragen, de stofteelike voorziening zou zich regelen naar de behoefte van het oogenblik. De kracht van deze werkwijze is gebreken in de Gereformeerde Kerken, die op het offer werden gebouwd. De kracht van deze werkwijze opebaat zich in de organisaties der richtingen, in het godsdienstig leven van particuliere vereenigingen, in de zending, die leeft van de hand in den tand.
Welk een wijziging zou het beeld van de kerkelijke wereld ondergaan, wanneer die doode geesteliken, waar men geen eest over heeft voor de Kerkelike organisatie, omdat men er niet het minste belang in stelt, werden ontlast van de schijnverzoening-dier groote pastorieën, vette tuinen, dikke tractementen, die den indruk van leven wekken, doch niets anders zijn dan een beschikking uit het graf van drie, vier eeuwen geleden! Hoeveel aantrekkelijker zou het bestaan zijn van predikanten, die nu verheugd op zulke gemeenten afrekenen, waar men hun oogenschijnlijk rijkelijk geegen is, doch te laat beseuken, dat se door hun overgootvaders en bet-overgrootmoeders zijn beroepen!

Men zal gevoelen waarom wij dit woord citeeren. Telkens rijst de vraag: hoe is het mogelijk, dat in de Hervormde Kerk Orthodoxen en Modernen samen wonen? Wij wesen er meermalen op, dat de silveren knoede op deze vraag het antwoord geeft. En ook deze schrijver zegt het duidelijke uiteengaan zal tevens boedelscheiding moeten zijn. En daar durft men niet aan. Hier wordt dus een schaduwigheid openbaar van het kapitaliseeren der kerkelike goederen.
Maar hij wijst, en dat doet ons goed, op de Gereformeerde Kerken in ons vaderland. Daar leeft men van de overvaardigheid en rechtstreeksche bijdragen. De kracht van deze werkwijze is gebreken in de Gereformeerde Kerken, die op het offer werden gebouwd.
Zoo hoort men zelfs van de overzijde den lof bezingen van de vrije kerken, en al doet men het niet om het beginsel, men prijst toch de resultaten. Het zij zoo. De boom wordt aan de vruchten gekend!"
A. K. Jr.

Officiële Berichten.

VRJIE UNIVERSITEIT.
Men schrijft ons uit Groningen:
Op de samenkomst van 5 April van het Provinciaal comité werd ook de aandacht getvestigd op de noodzakelijkheid van contributie-verhooging.
Tal van broeders die reeds sedert jaren huunc gaven aan de V. U. bijdroegen, moeten worden herinnerd aan de verhooging van kosten, die zelfs zonder dat er van uitbreiding sprake is, dan in instandhouding van de V. U. zijn verboden.
Maar ook aan de vermeerdering van inkomsten van leden en contribuanten sedert zij als zoodanig getraden.
Siel dat iemand, die voor een aantal jaren zooveel inkomem had, dat hij lid der vereeniging kon worden en f 25 betaalde, en wiens inkomem sedert dien tijd van zijn lidzijn was verdundeld of verdrievoudigd, — aan zoo iemand moest met ernst voorgehouden worden, dat ook nu zijne bijdrage voor de Universiteit minstens verdundeld of verdrievoudigd moest worden.
Nog op een ander belangrijk punt werd de aandacht getvestigd, en wel op de noodzakelijkheid van uitbreiding van het kapitaal door legaten en erfenissen.

Treffend was de mededeeling van een der broeders, aan wien een bedrag was ter hand gezeld door een zuster, om uit de rente van dat bedrag de contributie die zij jaarlijks betaalde, ook na haar dood te voldoen.
Een broeder, in het buitenland woonachtig, schrijft: »Ik hoop, dat de V. U. van mijn sterven zelf geen schil zal hebben. In dien weg heb ik reeds ordie op raken gezet. Jaren lang (de 68 ben ik gepasserd) heb ik genomen van de veelzijdige vrucht, die de V. U. heeft afgeworpen."
Voor zulke voorstanders is het niet noodig, maar er zijn er wel, die moeten herinnerd worden aan pagina I van ons Jaarverslag: »Bij testamentaire beschikking wordt de aandacht gevestigd op den naam der Vereeniging.
»De Vereeniging voor Hooger Onderwijs op Gereformeerde grondslag te Amsterdam. Goed-gekeurd bij Koninklijk Besluit van 12 Februari."

L. S.
De Kerkeraad der Gereformeerde Kerk van Utrecht maakt met leedwezen bekend, dat de heer Willem Samuel de Haas, Dienaar des Woords bij de Gereformeerde Kerk van Utrecht, afgezonderd tot den dienst der Zending, in Januari 11. zijn ambt als Dienaar des Woords bij de Gereformeerde Kerken in Nederland heeft overgedragen en tevens zich aan de gemeenschap der Geref. Kerk onttrokken heeft, om reden hij in de hoofdpunten der bejeldmissieschriften der Gereformeerde Kerken niet langer de uitdrukking van zijn geloofsvertruging vindt.
Namens den Kerkeraad der Geref. Kerk van Utrecht,
J. BRUKELAAR, h. t. praes.
J. C. RUILMANN, h. t. scriba.

Utrecht, 17 April 1918.

De Kerkeraad der Geref. Kerk te Hendrik-Ido-Ambacht bericht, dat zijne adre voortaan is: Ds. M. M. Horjus; voorts, dat collectanten eerst Jan aan aanbeveling van den Kerkeraad kunnen verkrijgen, als zij drie weekten te voren een desbetreffend verzoek daartoe inzenden.
Namens den Kerkeraad:
A. SINDERS, h. t. scriba.

H. I. Ambacht, 16 April 1918.

Particuliere Synode Overijsel.

Niet 5, maar Woensdag 12 Juni a.s. worden de Kerken in Overijsel bijeengevoeren in Particuliere Synode te Almelo.

Stukken voor het agendum, namen der algveardigden worden ingewacht bij den eerste-oudergeteekende, Molenkamppark 28, tot en met 11 Mei a.s.
Namens den Raad der Roepende Kerk van Almelo:
B. A. KNOPPERS, Praes.
J. W. GOMBRAT, Scriba.

Almelo, 15 April 1918.

Prov. Studiefonds in N.-Holland.
Deputaten der Part. Synode van N.-Holland voor bovengemeld fonds roepen door dezer jongelingen op, in deze provincie woonachtig en behoorende tot een der Geref. Kerken, ten einde te staan naar eene uitkeering uit de kas van bovengenoemd fonds ter tegemoetkoming hunner opleiding voor den Dienst des Woords.
Een vergelijkend onderzoek van hen die zich aanmelden, zal D. V. plaats hebben op Dinsdag 21 Mei a.s., des v.m. te 11 ure, in de Kerkeraadkamer, Kerkeraad 169 te Amsterdam, terwijl de aangifte dient te geschieden bij den tweeden ondergeteekende, Stationsstraat 49 te Zaandam, vóór of op den 15den Mei.
Hierbij wordt belanghebbenden medegeleed, dat door den sollicitant de navolgende stukken moeten worden overgelegd (volgens art. 7 der regeling):
1. een genegenis van den Kerkeraad zijner woonplaats, dat hij tot eene der Geref. Kerken in N.-Holland behoort, goede hope geeft naar het oordeel des Kerkerads voor den Dienst des Woords en ondersteuning van noode heeft tot voortzetting der studie;
2. een voldoende bewijs, waaruit blijkt, dat hij den leeftijd van 17 jaar nog niet heeft bereikt, (tenzij in bijzondere gevallen deputaten ten dezen aanzien een uitzondering toelaten);
3. een bewijs van een Commissie of van een bevoegd persoon, dat hij bijzonder verstandelijke aanleg heeft voor de studie;
4. een getuigschrift van een bevoegd geneesheer, dat hij een goede gezondheid geniet.

Namens Deputaten:
W. F. A. WINKEL, Voors.
J. A. DE VAAS, Scriba.

Amsterdam, } 5 April 1918.
Zaandam, }

Buitenland.

DUITSCHLAND. Een adres aan den Keizer. Evangelisatie.
Het voor Pruisen ingevoerd algemeen kiesrecht vervult vele vrienden van de landskerk en van de Confessionele volksschool met vrees. Dit blijkt o.a. uit het feit, dat 454 Evangelische predikanten uit de provincie Westfalen zich tot den Keizer geveend hebben met een adres, waarin zij met alle bestidheid de vrees uitspreken, dat door de invoering van het algemeen, gelijk kiesrecht, het aantal elementen in de Pruisische volksverteenwoordiging dat overschillig of vijandig is tegenover de christelijke religie, zoo zal vermeerderd worden, dat de instandhouding der Confessionele of Christelike volksschool een onmogelijkheid worden zal. Dan was het beste middel tot christelijke opvoeding der jeugd hetgeen christelike overtuiging der jeugd heeft onchristelieking van het volk ten gevolge, waardoor ten slotte ook de Pruisische landskerk gevaar zou loopen. Den Keizer wordt daarom eerbiedig verzocht, dat het hem behage moge, het bij eene »Verfassungsgemasse" behandeling der zaak door den Landdag te laten blijven.
De predikanten hebben hierop den 28sten Febr. uit het groote hoofdkwartier ten antwoord gekregen, dat Z. Majesteit van hun adres heeft willen kennis nemen, terwijl de betuiging er aan werd toegevoegd, dat hem de instandhouding der Christelike volksschool na aan het hart ligt.
De adressanten hebben zich zeker niet voorgesteld, dat door hun adres de invoering van het algemeen en gelijk kiesrecht zal worden vermindert. Ook zal de wil van den Keizer niet kunnen tegenhouden. Maar het adres is een stem uit de kerk tot den troon, en deze heeft het recht zich te laten hooren, zoo lang in deren het laatste woord niet gesproken is.
Het is te denken dat nu in alle christelike kringen de overtuiging leeft, dat de oorlog een invloed ten kwade uitoefent op de maatschappij en de kerk, de vrienden der kerk zich opmaken om middelen en wegen te zoeken ten einde dezen verkeerden invloed tegen te gaan. Uit dien hoofde is verklaarbaar dat ook de roeping tot Evangelisatie besproken wordt. In de Reformation betogt Dr. Philips, dat door de Evangelisatie gewoenlijk geloovigen bereid worden, en niet zij die van allen godsdienst vervreemd zijn, om welke het toch eigenlijk te doen is. Wil men deze bereiken, zoo schrijft Dr. Philips, dan moet men in de huizen gaan, deur voor deur. Zoo beginnen de zendingen onder de heidenden, zoo moeten ook wij doen. Als aanknopingspunten kunnen kinderen dienst doen, of het verspreiden van geschriften. Ook in fabrieken moet men gaan, evenals in hospitalen en op openbare vgraderingen, ook als deze door tegenstanders worden uitgeschreven, moet onze stem weerklinken. Grijpt elke gelegenheid aan om alles in het licht van Gods Woord te bezien en het Evangelie te verkondigen. Dat is volkssmissie. De Kerk heeft tot hiertoe te weinig aan missie gedaan, is te weinig veroverend opgetreden. Waar, levend Christendom heeft het getuigenis eener goede conscientie ter verdediging en gaat met open vizier tot den aanval over. Het spreekt wel van zelf, dat dit niet een zaak is alleen van de predikanten, maar van al de geloovigen. De geloofige christenheid moet een volk zijn, staande in de geestelijke wapen-rusting, en behoort een volksleger te worden, niet alleen ter verdediging, maar om aan te vallen, tot verovering der wereld. Als er zoo volkssmissie gedreven wordt, komt daarna Evangelisatie en »gemeenschap" tot haar recht, om degenen die gewonnen zijn, te bevestigen en te behouden.
Tot dusver Dr. Philips. Hetgeen hij schrijft, heeft wel veel aanknelijks. De hoofdzak is liet betoog, dat de Kerk des Heeren meer dan tot dusver een strijdende Kerk behoort te zijn. Het komt ons echter voor, dat de schrijver niet genoeg in het oog gehouden heeft, dat het Deutsche volk een gedoopt volk is. Ook schijnt het ons toe dat de Duitse predikant niet voldoende heeft nagegaan, welke wegen de Christus en volgens Zijn opdracht Zijne apostelen en discipelen hebben bewandeld om een volk te bearijden, dat voor een groot deel het verbond Gods had verbroken, al hield het nog de uitwendige vormen daarvan aan de hand.

Hongarije. Een wetsvoorstel omtrent scheiding van Kerken en Staat.
Ook in Hongarije is het vraagstuk van scheiding van Kerk en Staat aan de orde. Er is een wetsvoorstel aanhangig gemaakt, waarbij de Protestantanten voor hun kerkelijk leven 200 miljoen kronen zullen ontvangen, terwijl de Roomsche Kerk »autoom" verklard wordt. Over de strekking deser wet schrijft men in de Car. Freiheit:
»De 200 miljoen stichting dekt slechts voor een klein deel de uitgaven der Prot. Kerken. De nieuwe wet is slechts de eerste schrede om ons tevreeden te stellen. De Roomsche Kerk ontvangt niet alleen een autonomie op het papier; wat op het papier van die zelfregeering staat, is niet van veel betekenis. De hoofzaak is, wat uit de wet volgt. Wanneer deze autonomie tot wet verheven wordt, vallen alle kerkelijke goederen aan de Roomsche Kerk in den schoot. De rijke schenkingen uit staatsmiddelen door de eerste Hongaarsche koningen hebben den Roomschen kapittelen en bisdommen een enorm grondbesit gegeven. Het geheel vermogen waar het nu gaat, heeft een waarde van 6-8 miljard kronen. Eeuwlang moesten uit zijne inkomsten de bisschoppen soldaten leveren, vestingen versterken, enz. Nu vallen alle lasten weg, met de wet op de Roomsche autonomie geeft de Staat zijn eigendomsrecht prijs en draagt deze goederen aan de Roomsche-Katholieke Kerk over. Dat is nog niet genoeg. Maria Theresia en Jozef II hebben ettelijke goederen der geestelijke orden geseculariseerd, weder in het bezit van den Staat doen overgaan. Orden die een contempeliken leven leidde, werden opgeheven. Uit het kapitaal deser orden werden twee groote stichtingen gemaakt, waartuit groentescholen, gymnasia onderhouden worden. Dit vermogen bestaat uit ongeveer 200.000 katastralijk en grootkapitaal. Krachtens de autonomie-wet krijgt de Roomsche Kerk deze voor meer dan honderd jaar geseculariseerde goederen met rente op rente terug. Want niet alleen de goederen en het kapitaal zullen haar eigendom zijn, maar ook de scholen, die uit deze middelen door den Staat onderhouden worden. Wat dat beteekent, kan men zich uit het aantal scholen; er zijn daartoe twee Hooge en twee Middelbare scholen. Ongeveer zooveel als wij Protestanten te zamen scholen onderhouden! De kleinere gesolen der wet behoeft men niet te bespreken. Dat ook de stichtingen der Universiteit van Budapest aan de autonome R. C. Kerk zullen overgeleverd worden, is nog niet zeker, maar waarschijnlijk. Wij zien de toekomst van het Hongaarsche Protestantisme met groote bekommering te gemoet. Het land, de scholen zullen in eene mate gecleraliseerd worden als wij tot hiertoe niet hadden vermoed."

Wij hopen dat als het voorstel wet mocht worden, de Hongaarsche Gereformeerde Kerk zoodanige kracht zal openbaren, dat hetgeen tegen haar bedacht schijnt, haarten goede komt. Met Pascal noemen wij alleen den kerkeraat schoone, die alleen door God gesteund wordt.

WINKEL.

»En toch is het noodig daarop een voldoende en onbedriegelijk antwoord te hebben, willen we gelukkig leven en sterven."

»Ik kan dat zoo niet izien. Niemand kan weten hoe het daar ginter is. Misschien is met den dood alles uit, en zoo niet, dan maar afwachten."

»Hebt u wel eens de fabel gehoord van den vorst en zijn hofnar?"
»Bij mijn weten niet," zei mijnheer. »Ik heb het altijd te druk gehad om mij met fabels op te houden."

»Nu ge kunt het ook een vertelzel noemen," sprak onze bezoeker glimlachend.
»Vertel u het mij eens. Ik lig hier toch te luhren," was het min beleefde antwoord.
»Gaarne. Er was eens een koning, die een hofnar had, welken hij om zijn geueghed en gevatheid hoog schatte. Allerlei dwaasheden mocht de nar zeggen en doen, als ze den geest maar bezighielden of raak waren.
Eens kwam de koning bij zijn nar en zei: »Hier heb ik iets voor u meegebracht. Zie, hier dezen »wandelstok met gouden knop geef ik u op voorraad; dat gij hem zoolang behoudt tot ge leemaud vindt, die nog groeter dwaas is dan gij. Dan moet gij hem den stok geven."

De koning, die reeds oud was, werd kort daarna ziek en zon wel sterven. Dat voelde hij zelf ook.
Hij liet den hofnar roepen.
»Vriend," zeide hij tot hem, »het loopt met mij af. Ik ga de groote reis maken, waarvan niemand wederkeert."
»Zoo," sprak de nar, »en welke toebereidselen heeft Uw Majesteit gemaakt voor die reis en waar gaat het heen?"
»Toebereidselen? Geene. En waar ik heenega weet ik niet."
»Hier," sprak de nar, die den stok had meegebracht. »Nem dit, want gij zijt zeker nog groeter dwaas dan ik."

Hier zweeg onze bezoeker. Een poos heerschte er stilte.
»Mijnheer Jansens verbrak die het eerst door te zeggen:
»Heel geestig, maar is het niet onmogelijk te weten waar wij belanden zullen, indien al ergens?"
»Zeker niet; God heeft het ons geopenbaard in Zijn Woord. Ook dat er twee wegen zijn naar het leven daarginds: een breede weg die voert naar de duisternis, een smalle die voert naar het licht."
»O, dat is uit den Bijbel. Ja, als men alles geloovent kon, wat daarin staat."
»God geve u dat het daartoe komte. Ik wil het Hem vragen."
En zonder af te wachten of de zieke het goed vond, deed de zendingen een kort maar krachtig gebed, waarin hij den kranke den Heere omdroeg. Ik kon mijn ooren niet gelooven. Een gebed hardop in de kamer van den zieke en voor hem! Maar het was zoo, en het verheugde mij van harte, vooral ook toen mijnheer in plaats van ontstemd te wezen, vriendelijk dank zei.
Nog eenige uren bleef de prediker bij ons om alles in oogenschouw te nemen. Ik moest hem nog een paar maal spreken en, hoe vreemd het klinkt, reeds bij de eerste ontmoeting en telkens weer was het mij alsof ik dien man meer gezien had. Maar waar of wanneer kon ik onmogelijk uitsnaken. Ik had trouwen in den laatste tijd zooveel verheugd gezichten gezien, dat ik ten slotte geloofde mij maar wat te verbeelden. Toch kwam zijn beeld telkens voor mijn geest, ook toen hij verrokken was.

wetsvoorstel aanhangig gemaakt, waarbij de Protestantanten voor hun kerkelijk leven 200 miljoen kronen zullen ontvangen, terwijl de Roomsche Kerk »autoom" verklard wordt. Over de strekking deser wet schrijft men in de Car. Freiheit:
»De 200 miljoen stichting dekt slechts voor een klein deel de uitgaven der Prot. Kerken. De nieuwe wet is slechts de eerste schrede om ons tevreeden te stellen. De Roomsche Kerk ontvangt niet alleen een autonomie op het papier; wat op het papier van die zelfregeering staat, is niet van veel betekenis. De hoofzaak is, wat uit de wet volgt. Wanneer deze autonomie tot wet verheven wordt, vallen alle kerkelijke goederen aan de Roomsche Kerk in den schoot. De rijke schenkingen uit staatsmiddelen door de eerste Hongaarsche koningen hebben den Roomschen kapittelen en bisdommen een enorm grondbesit gegeven. Het geheel vermogen waar het nu gaat, heeft een waarde van 6-8 miljard kronen. Eeuwlang moesten uit zijne inkomsten de bisschoppen soldaten leveren, vestingen versterken, enz. Nu vallen alle lasten weg, met de wet op de Roomsche autonomie geeft de Staat zijn eigendomsrecht prijs en draagt deze goederen aan de Roomsche-Katholieke Kerk over. Dat is nog niet genoeg. Maria Theresia en Jozef II hebben ettelijke goederen der geestelijke orden geseculariseerd, weder in het bezit van den Staat doen overgaan. Orden die een contempeliken leven leidde, werden opgeheven. Uit het kapitaal deser orden werden twee groote stichtingen gemaakt, waartuit groentescholen, gymnasia onderhouden worden. Dit vermogen bestaat uit ongeveer 200.000 katastralijk en grootkapitaal. Krachtens de autonomie-wet krijgt de Roomsche Kerk deze voor meer dan honderd jaar geseculariseerde goederen met rente op rente terug. Want niet alleen de goederen en het kapitaal zullen haar eigendom zijn, maar ook de scholen, die uit deze middelen door den Staat onderhouden worden. Wat dat beteekent, kan men zich uit het aantal scholen; er zijn daartoe twee Hooge en twee Middelbare scholen. Ongeveer zooveel als wij Protestanten te zamen scholen onderhouden! De kleinere gesolen der wet behoeft men niet te bespreken. Dat ook de stichtingen der Universiteit van Budapest aan de autonome R. C. Kerk zullen overgeleverd worden, is nog niet zeker, maar waarschijnlijk. Wij zien de toekomst van het Hongaarsche Protestantisme met groote bekommering te gemoet. Het land, de scholen zullen in eene mate gecleraliseerd worden als wij tot hiertoe niet hadden vermoed."

Wij hopen dat als het voorstel wet mocht worden, de Hongaarsche Gereformeerde Kerk zoodanige kracht zal openbaren, dat hetgeen tegen haar bedacht schijnt, haarten goede komt. Met Pascal noemen wij alleen den kerkeraat schoone, die alleen door God gesteund wordt.

WINKEL.

»En toch is het noodig daarop een voldoende en onbedriegelijk antwoord te hebben, willen we gelukkig leven en sterven."

»Ik kan dat zoo niet izien. Niemand kan weten hoe het daar ginter is. Misschien is met den dood alles uit, en zoo niet, dan maar afwachten."

»Hebt u wel eens de fabel gehoord van den vorst en zijn hofnar?"
»Bij mijn weten niet," zei mijnheer. »Ik heb het altijd te druk gehad om mij met fabels op te houden."

»Nu ge